

Article Arrival Date

Date Makale Geliş Tarihi

14.06.2025

Article Published

Makale Yayın Tarihi

20.12.2025

SERBEST ZAMAN ENGELLERİ VE SERBEST ZAMAN YÖNETİM DÜZEYLERİNİN FARKLI DEĞİŞKENLER AÇISINDAN İNCELENMESİ (KONYA İLİ KADIN ÇALIŞANLAR ÖRNEĞİ)

EXAMINATION OF FREE TIME OBSTACLES AND FREE TIME MANAGEMENT LEVELS IN TERMS OF DIFFERENT VARIABLES

(SAMPLE OF FEMALE EMPLOYEES IN KONYA PROVINCE)

Nagihan ÖZYUVA

Bilim Uzmanı, Necmettin Erbakan Üniversitesi Yüksek Lisans Mezunlu, Nagihan.ozyuva@gmail.com,
ORCID : 0000 – 0002 – 0379 – 9546

Öz

Bu araştırmanın amacı, çalışan kadınların serbest zaman engelleri ile boş zaman yönetim düzeylerini belirlemek ve bu iki kavram arasındaki ilişkiyi ortaya koymaktır. Araştırmanın çalışma grubunu Konya ili Selçuklu ilçesinde yaşayan sürekli ve devamlı uygun örnekleme yöntemiyle seçilmiş olan 18-51 yaş üzeri arasında çalışan kadın bireyler oluşturmaktadır. 1915 kadın çalışan gönüllü olarak çalışmaya katılmıştır. Araştırmaya Alexandris ve Carroll tarafından geliştirilen (1997), Karaküçük ve Gürbüz (2006) tarafından Türkçe'ye uyarlanan ve 2012 yılında Gürbüz, Öncü ve Emir tarafından yapı geçerliliği sınanan “Serbest Zaman Engelleri Ölçeği” ve 2011 yılında Wang ve ark., tarafından geliştirilen, 2015 yılında Akgül ve Karaküçük tarafından Türkçe'ye adapte edilerek geçerlilik ve güvenilirliği gerçekleştirilen “Boş Zaman Yönetimi Ölçeği” kullanılmıştır. Verilerin normal dağılım gösterip göstermediğine yönelik gerçekleştirilen Çarpıklık ve Basıklık test sonuçlarına göre verilerin normal dağılım göstermediği tespit edilmiştir. Verilerin normal dağılım göstermediği saptandıktan sonra verilerin analizinde tanımlayıcı istatistiklerin yanı sıra çeşitli değişkenlerin karşılaştırılması için Mann Whitney-U testi, Kruskal Wallis testi ve Korelasyon analiz yöntemlerinden yararlanılmıştır. Anlamlılık düzeyi $p<0,05$ olarak kabul edilmiştir.

Anahtar Kelimeler; Serbest Zaman, Rekreasyon, Rekreatif Faaliyet, Kadın Çalışan, Serbest Zaman Engelleri, Boş Zaman Yönetimi

Abstract

The aim of this research is to determine the free time barriers and free time management levels of working women and to reveal the relationship between these two concepts. The study group of the research consists of working women aged between 18-51 years and living in Selçuklu district of Konya province, selected by continuous and continuous convenience sampling method. 1915 female employees participated in the study voluntarily. The “Leisure Time Barriers Scale”, which was developed by Alexandris and Carroll (1997), adapted to Turkish by Karaküçük and Gürbüz (2006), and whose construct validity was tested by Gürbüz, Öncü and Emir in 2012, and the “Leisure Time Management Scale”, which was developed by Wang et al. in 2011, adapted to Turkish by Akgül and Karaküçük in 2015, and whose validity and reliability were tested, were used in the study. According to the Skewness and Kurtosis test results performed to determine whether the data showed a normal distribution, it was determined that the data did not show a normal distribution. After determining that the data did not show a normal distribution, descriptive statistics were used in the analysis of the data, as well as the Mann Whitney-U test, Kruskal Wallis test and Correlation analysis methods to compare various variables. The significance level was accepted as $p<0.05$.

Keywords; Free Time, Recreation, Recreational Activity, Female Employee, Free Time Obstacles, Free Time Management

GİRİŞ

Teknolojinin ilerlemesi ve yaşam standartlarının değişmesiyle birlikte boş zamanın toplumsal yapıdaki rolü şüphesiz daha da önem kazanmaktadır (Henderson, 2009: 15). Koşulların değişmesi sebebiyle kişilerin monoton ve pasif yaşam şekilleri özel zamana ihtiyaç duymalarına neden olmaktadır ve dolayısıyla bu ihtiyaç da boş zaman kavramını gündeme getirmektedir (Ceyhun, 2008: 325). Yaşamın zorunlu ihtiyaçları (yeme,içme,barınma gibi) dışında kalan, kişinin kendini özgür olarak tanımladığı, eleştirel bir şekilde kendini ve toplumsal gerçekliği sorguladığı zaman dilimi serbest zaman olarak nitelendirilmektedir (Aydoğan, 2019: 50).

Serbest zamanın tanımı yapılırken araştırmacılar tarafından kabul edilen tek bir tanım yoktur, ancak serbest zamanın niteliğinin belirlenmesi noktasında birden fazla kişinin hemfikir olduğu bilinmektedir. Serbest zaman, zorunluluk dışı gerçekleşen eylemi ifade etmektedir. Serbest zaman, zorunluluğu olmayan faaliyetlere harcanan zamandır. Bir kimsenin serbest zamanlarında gerçekleştirdiği faaliyet, ticari kazanç, zaruret ya da ideolojik bir amaç içeriyorsa bu durum boş zaman olarak değerlendirilmemektedir (Süzer, 2000: 123).

Araştırmalar boş zaman etkinliklerinin toplum ve bireysel sağlık üzerinde olumlu etkisi olduğunu göstermektedir. Boş zaman etkinliklerine katılmanın olumlu bir etkisi olsa da, çok önemli sebeplerden ya da herhangi bir engelden dolayı bu tür faaliyetlere katılamayan kişilerin önemli bir kısmını kadınların oluşturduğu bilinmektedir (Gürbüz ve Karaküçük, 2007: 73).

İçinde bulunduğumuz toplumda kadınların karşılaştığı sayısız yükümlülük, onların sorunlarını daha da yoğunlaştırıyor. Zaman yönetimi becerilerini sorumlulukları doğrultusunda kullanan kadınların daha başarılı olduğu belirlenmiştir. Kadınlar bazen özel ve mesleki hayatlarında karşılaştıkları sorunları gündeme getiriyorlar. Çünkü ataerkil sistem kadınlara katı toplumsal görevler ve beklentiler dayatıyor ve bu nedenle kadınlar bu sorumluluklardan kaçamıyorlar. Bu durum kadınların iş yükünü daha çok artırıyor. Ataerkil sistemde bir kadının öncelikli görevi çocuklarına bakmak, aile bireyleri arasında iş paylaşımı yapmak ve sorumlu bir ev kadını olmak gibi geleneksel görevleri yerine getirmek olarak düşünülmektedir.

Dünyanın diğer birçok bölgesinde olduğu gibi, Sanayi Devrimi kadınların işçi olarak işgücüne katılımını sağlamıştır. Yaşam koşullarındaki değişiklikler, kadınların eşitlik ilkesi doğrultusunda iş hayatında erkeklerle aynı haklardan yararlanmasına olanak tanıdı ancak kadınların evdeki sorumluluklarından vazgeçememesi nedeniyle iş yükleri ve sorumlulukları artmıştır (Avşar ve Öğrekçi, 2014: 65).

Kadınların çalışma hayatına girmesiyle artan iş yükü ve sorumlulukları, kadınların boş zaman etkinliklerine katılımın önünde önemli bir engel teşkil etmektedir. Kadınların aile sorumlulukları nedeniyle zamanlarını nasıl harcayacakları konusunda kısıtlandıkları tespit edilmiştir (Can, 2017: 3). İster çalışan kadın olsun, ister ev hanımı olsun, kadınlar evde erkeklere göre daha fazla zaman harcıyor çünkü evin asıl sorumluluğu onlara aittir. Kadınların iş ve ev sorumluluklarından arta kalan boş zamanlarını etkin ve verimli bir şekilde yönetmeleri büyük önem taşımaktadır.

Bu bakımdan zaman kullanımı ve zaman yönetimi insanlar için oldukça önemli bir olgudur. Kadın çalışanlar boş zamanlarını en iyi şekilde değerlendirip iş ve aile dışındaki sorumluluklarını yerine getirdiklerinde psikolojik açıdan olumlu etkileniyor ve daha mutlu, huzurlu, enerjik insanlar oldukları belirlenmiştir.

Yapılan araştırmalar sonucunda literatürde kadın çalışanların serbest zaman engelleri ve serbest zaman yönetim düzeyleri üzerine yapılan araştırma sayısının sınırlı olduğu

görülmüştür. Bu nedenle araştırmadan elde edilen sonuçların, alana katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Ayrıca araştırmada evren ve örneklem olarak kadının seçilmesi ülkemizdeki çalışan kadınlar hakkında farklı açılardan veri sahibi olunmasını sağlayabilecektir.

Buradan hareketle bu çalışmanın amacı; kadın çalışanların; serbest zaman engelleri ve serbest zaman yönetim düzeylerini bazı değişkenlere göre incelemek ve arasındaki ilişkiyi belirlemektir.

1. Yöntem

1.1. Araştırma Modeli

Araştırmada, sosyal bilimlerde yaygın olarak kullanılan nicel araştırma yöntemlerinden biri olan betimsel araştırma türü benimsenmiştir. Bu yaklaşım türünde amaç, herhangi bir durumu olayı ve problemi ayrıntılı olarak tanımlamak, açıklamak, incelemek ve kriterli belirleyerek incelenen olay ve değişkenler arasındaki ilişkinin varlığını ve boyutunu sorgulamaktır (Aydoğdu, Bülbül, Karamustafaoğlu, 2017: 556). Bu çalışma, 'Kadın Çalışanların Serbest Zaman Engelleri ve Serbest Zaman Yönetim Düzeylerinin Farklı Değişkenler Açısından İncelenmesi' adlı yüksek lisans tezinden birebir alıntılanarak derlenmiş olup, bu durum çalışmanın özgünlük niteliğini zedelememektedir. Çalışmada, bilgi ve veri toplama aracı olarak yüz yüze ve çevrimiçi anket tekniklerinden yararlanılmıştır.

1.2. Araştırma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu, Konya ili Selçuklu ilçesinde sürekli ve devamlı ikamet eden 18-51 yaş üzeri arasında çalışan kadın bireyler oluşturmaktadır. Araştırmadaki; örneklem grubu gönüllülük ilkesine dayalı olarak, uygun örnekleme yöntemi ile örneklendirilmiş olup örnekleme kapsamına dâhil edilen çalışan sayısı 1915'dir (n:1915).

1.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmada, 'Kişisel Bilgi Formu', 'Serbest Zaman Engelleri Ölçeği' ve 'Serbest Zaman Yönetim Ölçeği' veri toplama aracı olarak kullanılmıştır.

1.4. Kişisel Bilgi Formu

Araştırmacı tarafından geliştirilen 'Kişisel Bilgi Formu'; katılımcıların yaş, medeni durum, gelir durumu, çocuk sayısı, hangi kurumda çalıştıkları, sahip olduğu boş zaman süresi, rekreasyonel aktivitelere katılım sıklığı gibi bilgileri edinmek için kullanılmıştır.

1.5. Serbest Zaman Engelleri Ölçeği

Katılımcıların, rekreasyonel faaliyetlere katılımını engelleyen faktörleri ölçmek amacıyla 1997 yılında Alexandris ve Carroll tarafından geliştirilen, 2006 yılında Karaküçük ve Gürbüz tarafından Türkçe'ye uyarlanan ve 2012 yılında Gürbüz, Öncü ve Emir tarafından yapı geçerliliği sınanan "Serbest Zaman Engelleri Ölçeği" kullanılmıştır. Bu araştırmada ise 18 madde 6 alt boyuttan oluşan boş zaman engelleri ölçeğinin kısa formu kullanılmıştır. Her bir soru için 1: "Kesinlikle Önemsiz", 2: "Önemsiz", 3: "Önemli", 4: "Çok Önemli", alternatifleri önerildi ve araştırma ekibinden kendi bakış açılarına en uygun seçeneği işaretlemeleri istenmiştir. Boş Zaman Engelleri Ölçeği-18'in alt boyutları ise; Birey Psikolojisi (3 madde), Bilgi eksikliği (3 madde), Tesis (3 madde), Arkadaş eksikliği (3 madde), Zaman (3 madde) ve ilgi eksikliği (3 madde) oluşturmaktadır (1997: 1 ; 2006: 3 ; 2020: 120).

Bu araştırmada toplanan veriler üzerinde hesaplanan Cronbach Alpha iç tutarlık katsayısı ise, 615'dir.

1.6. Serbest Zaman Yönetim Ölçeği

2011 yılında Wang ve ark., tarafından geliştirilen, 2015 yılında Akgül ve Karaküçük tarafından Türkçe'ye adapte edilerek geçerlilik ve güvenilirliği gerçekleştirilen “Boş Zaman Yönetimi Ölçeği” kullanılmıştır. Orijinal ölçek 58 “Amaç belirleme ve değerlendirme”(beş madde), “Boş zaman tutumu”(3 madde), “Yöntem”(4 madde) ve “Programlama”(3 madde) olmak üzere toplam 15 öğeden ve 4 alt kategoriden oluşmaktadır. Her maddeye verilecek cevap kodları 1.00 ile 5.00 arasında değişmektedir. Dereceleme maddeleri “1- Kesinlikle katılmıyorum, Katılmıyorum, 3-Karasızım, 4-Katılıyorum, 5-Kesinlikle Katılıyorum” seçeneklerinden oluşmaktadır (2011: 561 ; 2015:1867). Bu çalışmada toplanan veriler üzerinde hesaplanan Cronbach Alpha iç tutarlık katsayısı ise, 666’dır.

1.7. Verilerin Analizi

Araştırma kapsamında yapılan istatistiksel analizler, SPSS 21.0 istatistik paket programı aracılığıyla gerçekleştirilmiştir. Katılımcıların kişisel bilgilerinin dağılımlarının belirlenmesi için yüzde ve frekans yöntemleri; verilerin normal dağılıma sahip olup olmadığının belirlenmesi için çarpıklık ve basıklık değerlerine bakılarak Kolmogorov Smirnov testi uygulanmış ve bunun neticesinde verilerin non-parametrik test koşullarına uygun olduğunun anlaşılmasından sonra yüzde ve frekans analizlerinin yanı sıra Kruskal Wallis testi yapılmıştır. Ayrıca ilişkiyi tespit etmek için Spearman Korelasyon analizi yapılmıştır.

2. Bulgular

Kadın çalışanların serbest zaman etkinlikleri önündeki kısıtlayıcı faktörler ve serbest zaman yönetim düzeylerinin incelenmesi amacıyla yapılan bu çalışmada elde edilen bulgular aşağıda verilmiştir.

Tablo 1: Katılımcıların Yaş, Medeni Durum, Gelir Düzeyi, Çocuk Sayısı ve Çalıştığı Kuruma Göre Dağılımları

Değişkenler	f	%
Yaş	18-25	28,8
	26-33	43,4
	34-41	19,7
	42-50	6,2
	51 ve Üzeri	1,8
	Toplam	100
Medeni Durum	Bekâr	52,4
	Evli	47,6
	Toplam	100
Gelir Düzeyi	Düşük	20,3
	Orta	72,8
	Yüksek	6,8
	Toplam	100
Çocuk Sayısı	0	63,0
	1	18,2
	2	15,1
	3	3,3
	4	0,3
	5	0,1
	Toplam	100
Çalıştığı Kurum	Kamu	41,8
	Özel	46,5
	Kendi İşi	11,7
	Toplam	100

Tablo1’de katılımcıların yaş, medeni durum, gelir düzeyi, çocuk sayısı ve çalıştığı kuruma ilişkin istatistiksel bulgulara göre katılımcıların % 43,4’ünün 26-33 yaş grubunda olduğu, % 52,4’ ünün medeni durumunun bekar olduğu, % 72,8 ‘inin gelir düzeyinin orta olduğu, % 63,0’ ının çocuk sayısının sıfır olduğu ve % 46,5’ inin çalıştığı sektörün özel olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 2: Katılımcıların Yaş Değişkenine göre Serbest Zaman Engelleri ile İlgili Görüşlerine İlişkin Kruskal Wallis Test Sonuçları

	Yaş	N	Sıra Ort	X ²	P
Birey Psikolojisi	18-25	552	958,25	3,33	0,504
	26-33	832	978,3		
	34-41	378	931,53		
	42-50	118	922,28		
	51 ve Üstü	35	877,83		
	Toplam	1915			
Bilgi Eksikliği	18-25	552	1050,96	23,63	0,000
	26-33	832	919,41		
	34-41	378	916,38		
	42-50	118	919,99		
	51 ve Üstü	35	986,83		
	Toplam	1915			
Tesis	18-25	552	968,07	1,428	0,839
	26-33	832	954,83		
	34-41	378	957,79		
	42-50	118	963,51		
	51 ve Üstü	35	858,26		
	Toplam	1915			
Arkadaş Eksikliği	18-25	552	955,07	4,536	0,338
	26-33	832	959,2		
	34-41	378	990,99		
	42-50	118	884,36		
	51 ve Üstü	35	867,76		
	Toplam	1915			
Zaman	18-25	552	892,92	28,73	0,000
	26-33	832	895,7		
	34-41	378	1048,24		
	42-50	118	1069,32		
	51 ve Üstü	35	760,6		
	Toplam	1915			
İlgi Eksikliği	18-25	552	980,05	2,861	0,581
	26-33	832	937,24		
	34-41	378	965,65		
	42-50	118	990,25		
	51 ve Üstü	35	912,31		
	Toplam	1915			

Tablo 2’de katılımcıların yaşlarına göre serbest zaman önündeki engel düzeylerini test etmek amacıyla yapılan Kruskal Wallis testi sonuçları verilmiştir. Test sonuçlarına göre;

Serbest Zaman Engelleri Ölçeği alt boyutlarından bilgi eksikliği ve zaman alt boyutları arasında anlamlı ilişki olduğu tespit edilmiştir ($P<0,05$).

Tablo 3: Katılımcıların Medeni Durum Değişkenine göre Serbest Zaman Engelleri ile İlgili Görüşlerine İlişkin Mann Whitney-U Test Sonuçları

	Medeni Durum	N	Sıra Ort	Z	P
Birey Psikolojisi	Bekâr	1004	952,88	-,433	0,665
	Evli	911	963,65		
	Toplam	1915			
Bilgi Eksikliği	Bekâr	1004	1016,40	-4,979	0,000
	Evli	911	893,63		
	Toplam	1915			
Tesis	Bekâr	1004	982,12	-2,053	0,040
	Evli	911	931,42		
	Toplam	1915			
Arkadaş Eksikliği	Bekâr	1004	964,54	-,552	0,581
	Evli	911	950,80		
	Toplam	1915			
Zaman	Bekâr	1004	889,87	-5,835	0,000
	Evli	911	1033,09		
	Toplam	1915			
İlgi Eksikliği	Bekâr	1004	968,46	-,884	0,376
	Evli	911	946,47		
	Toplam	1915			

Tablo 3’de Katılımcıların Medeni Durum değişkenine göre Serbest Zaman Engelleri alt boyutları arasında yapılan Mann Whitney-U Testi sonuçlarına göre katılımcıların bilgi eksikliği, tesis ve zaman alt boyutları arasında anlamlı ilişki vardır ($P<0,05$).

Tablo 4: Katılımcıların Çocuk Sayısı Değişkenine göre Boş Zaman Yönetimi ile İlgili Görüşlerine İlişkin Kruskal Wallis Test Sonuçları

	Çocuk Sayısı	N	Sıra Ort	X ²	P
Amaç Belirleme ve Yöntem	0	1207	956,46	3,244	0,0662
	1	348	971,71		
	2	290	951,36		
	3	64	936,69		
	4	5	851,80		
	5	1	1864,00		
	Toplam	1915			
Değerlendirme	0	1207	944,19	6,463	0,264
	1	348	998,17		
	2	290	961,02		
	3	64	987,07		
	4	5	759,10		
	5	1	1902,00		
	Toplam	1915			
Boş Zaman Tutumu	0	1207	963,73	12,702	0,026
	1	348	893,55		
	2	290	979,39		
	3	64	1063,72		

	4	5	1282,60		
	5	1	1877,50		
	Toplam	1915			
Programlama	0	1207	978,94	10,146	0,71
	1	348	932,93		
	2	290	892,14		
	3	64	1012,55		
	4	5	954,00		
	5	1	35,50		
	Toplam	1915			

Tablo 4 ‘ de katılımcıların Çocuk sayısı değişkenine göre Boş Zaman Yönetimi Ölçeği alt boyutları arasında yapılan Kruskal Wallis Testi sonuçlarına göre katılımcıların boş zaman tutumu alt boyutu arasında anlamlı bir ilişki vardır ($P<0,05$). Çocuk sayısı ile diğer alt boyutlar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmamıştır. ($P>0,05$).

Tablo 5: Katılımcıların Gelir Düzeyi Değişkenine göre Serbest Zaman Engelleri ve Boş Zaman Yönetimi İle İlgili Görüşlerine İlişkin Kruskal Wallis Test Sonuçları

	Gelir Durumu	N	Sıra Ort	X ²	P
Birey Psikolojisi	Düşük	389	966,51	7,895	0,190
	Orta	1395	967,72		
	Yüksek	131	829,27		
	Toplam	1915			
Bilgi Eksikliği	Düşük	389	1029,79	11,021	0,004
	Orta	1395	946,19		
	Yüksek	131	870,58		
	Toplam	1915			
Tesis	Düşük	389	996,43	2,857	0,240
	Orta	1395	945,59		
	Yüksek	131	976,09		
	Toplam	1915			
Arkadaş Eksikliği	Düşük	389	994,08	6,979	0,031
	Orta	1395	958,18		
	Yüksek	131	848,93		
	Toplam	1915			
Zaman	Düşük	389	973,20	0,399	0,819
	Orta	1395	953,77		
	Yüksek	131	957,92		
	Toplam	1915			
İlgi Eksikliği	Düşük	389	933,32	5,355	0,069
	Orta	1395	973,18		

	Yüksek	131	869,64		
	Toplam	1915			
Amaç	Düşük	389	946,61	0,21	0,900
Belirleme ve	Orta	1395	961,09		
Yöntem	Yüksek	131	958,96		
	Toplam	1915			
Değerlendirme	Düşük	389	954,43		
	Orta	1395	957,24		
	Yüksek	131	976,70		
	Toplam	1915			
Boş Zaman	Düşük	389	983,18	4,931	0,085
Tutumu	Orta	1395	959,92		
	Yüksek	131	862,82		
	Toplam	1915			
Programlama	Düşük	389	1046,09	20,075	0,000
	Orta	1395	947,29		
	Yüksek	131	810,48		
	Toplam	1915			

Tablo 5’de katılımcıların Gelir Düzeyi değişkenine göre Serbest Zaman Engelleri ve Boş Zaman Yönetimi alt boyutları arasında Kruskal Wallis Test sonuçlarına göre katılımcıların bilgi eksikliği, arkadaş eksikliği, programlama alt boyutları arasında anlamlı bir ilişki vardır ($P<0,05$). Diğer alt boyutlar arasında ise anlamlı farklılık olmadığı ortaya çıkmıştır ($P>0,05$).

Tablo 6: Katılımcıların Çalıştığı Kurum Değişkenine göre Boş Zaman Yönetimi ile İlgili Görüşlerine İlişkin Kruskal Wallis Test Sonuçları

	Çalıştığı Kurum	N	Sıra Ort	X ²	P
Amaç	Kamu	800	939,07	3,752	0,153
Belirleme ve	Özel	890	983,72		
Yöntem	Kendi İşim	225	923,57		
	Toplam	1915			
Değerlendirme	Kamu	800	975,58	2,934	0,231
	Özel	890	955,54		
	Kendi İşim	225	905,21		
	Toplam	1915			
Boş Zaman	Kamu	800	969,65	3,904	0,142
Tutumu	Özel	890	934,95		
	Kendi İşim	225	1007,77		
	Toplam	1915			
Programlama	Kamu	800	898,00	16,478	0,000
	Özel	890	1000,29		
	Kendi İşim	225	1004,08		
	Toplam	1915			

Tablo 6’da katılımcıların Çalıştığı kurum değişkenine göre Boş Zaman Yönetimi Ölçeği alt boyutları arasında yapılan Kruskal Wallis Testi sonuçlarına göre katılımcıların programlama alt boyutları arasında anlamlı bir ilişki vardır ($P<0,05$).

Tablo 7: Serbest Zaman Engelleri Ölçeği ile Boş Zaman Yönetim Ölçeği Alt Boyutları İlişkisi

		BZEÖ 1	BZEÖ 2	BZEÖ 3	BZEÖ 4	BZEÖ 5	BZEÖ 6	BZYÖ 1	BZYÖ 2	BZYÖ 3	BZYÖ 4
BZEÖ 1	R	1									
	p										
	N	1915									
BZEÖ 2	R	,239**	1								
	p	0									
	N	1915	1915								
BZEÖ 3	R	,110**	,409**	1							
	p	0	0								
	N	1915	1915	1915							
BZEÖ 4	R	,142**	,135**	,108**	1						
	p	0	0	0							
	N	1915	1915	1915	1915						
BZEÖ 5	R	,153**	,235**	,253**	,158**	1					
	p	0	0	0	0						
	N	1915	1915	1915	1915	1915					
BZEÖ 6	R	,217**	,229**	,138**	,159**	,189**	1				
	p	0	0	0	0	0					
	N	1915	1915	1915	1915	1915	1915				
BZYÖ 1	R	,057*	-0,005	-,051	,056*	-	0,028	1			
	p					,060**					
	N	1915	1915	1915	1915	1915	1915	1915			
BZYÖ 2	R	,058*	-0,013	-0,029	,078**	-0,002	0,017	,597*	1		
	p	0,011	0,567	0,207	0,001	0,932	0,456	0			
	N	1915	1915	1915	1915	1915	1915	1915	1915		
BZYÖ 3	R	0,024	-0,037	-	0,042	-	0,03	,219**	,331**	1	
	p			,152**		,138**					
	N	1915	1915	1915	1915	1915	1915	1915	1915	1915	
BZYÖ 4	R	,094**	,097**	-0,003	,141**	-0,016	,116**	,373**	,238**	,183**	1
	p	0	0	0,882	0	0,475	0	0	0	0	
	N	1915	1915	1915	1915	1915	1915	1915	1915	1915	1915

** Yüzde 1 seviyesinde anlamlıdır.

* Yüzde 5 seviyesinde anlamlıdır.

Tablo 7’de serbest zaman engelleri ölçeği ile serbest zaman yönetim ölçeğinin alt boyutları arasında ilişkinin olup olmadığını tespit etmek için Spearman korelasyon testi uygulandı. Korelasyon tablosu incelendiğinde en kuvvetli ilişki % 59,7 ile Amaç Belirleme ve Yöntem ile Değerlendirme arasındadır. Amaç Belirleme ve Yöntem ile Değerlendirme arasında istatistiksel anlamlılık seviyesi % 1’dir

SONUÇ ve DEĞERLENDİRME

Bu çalışmanın amacı, kadın çalışanların boş zaman engelleri ile serbest zaman yönetimi arasındaki ilişkiyi inceleyerek, rekreasyonel etkinliklere katılımın önündeki kısıtlayıcıları ve boş zamanlarını nasıl değerlendirdiklerini anlamak ve kadın çalışanların görüşlerine hangi değişkenlerin karşılık geldiğini ortaya koymaktır. Araştırmanın bir diğer amacı da çalışma grubundaki kadın çalışanların sosyo-demografik özelliklerine göre boş zaman engellerine ve boş zaman yönetimine yönelik tutum farklılıklarını değerlendirmektir.

Katılımcıların demografik özelliklerine bakıldığında 552'si 18-25 yaş aralığında , 832'si 26-33 yaş aralığında, 378'i 34-41 yaş aralığında 118'i 42-50 yaş aralığında 35'i ise 51 ve üstü yaştadır. Çocuk sayısına bakıldığında ise % 63,0'nın çocuğu olmadığı, % 18,2'sinin 1 çocuğu olduğu anlaşılmaktadır. Ankete katılanların 1004'ü bekâr, 911'i ise evlidir. Gelir düzeyine bakıldığında %72,8'i orta gelir düzeyine sahiptir. Çalıştığı kuruma bakıldığında ise 800'ü kamuda, 890'ı özel sektörde çalışmaktadır. 225'i ise kendi işinde çalışmaktadır.

Yaş değişkenine göre katılımcıların serbest zaman engelleri düzeyleri açısından bilgi eksikliği alt boyutunda ve zaman alt boyutunda anlamlı farklılık olduğu saptanmıştır.

Özkan tarafından yapılan kamu personelinin boş zaman etkinliklerine katılımlarına engel teşkil eden faktörlerin belirlenme çalışmasında yaş değişkeni ilişkisi incelenmiş ve zaman alt boyutuna göre anlamlı fark belirlenmiştir (2018: 80). Emir tarafından yapılan üniversite öğrencilerinin rekreasyonel etkinliklere katılımın önündeki engellerin belirlenmesi araştırmasında yaş faktörü arasındaki ilişki incelenmiş olup zaman alt boyutuna göre anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır (2012: 61).

Constraints and perceived freedom levels in the leisure of university students çalışmasında katılımcıların yaşa göre boş zaman kısıtlayıcıları arasındaki ilişki incelendiğinde katılımcıların yaşları ve boş zaman kısıtlayıcıları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark belirlenmemiştir (Demirel ve ark.,2017).

Has tarafından yapıla sağlık sektöründe çalışanların boş zamanlarında rekreasyon etkinliklerine katılımlarının önündeki kısıtlamaların belirlenmesi çalışmasında yaş faktörü arasındaki ilişki incelenmiş olup bilgi eksikliği alt boyutunda anlamlı fark olmadığı tespit edilmiştir (2016: 54).

Yaş değişkenine göre katılımcıların serbest zaman engelleri düzeyine bakıldığında bilgi eksikliği ve zaman alt boyutları arasında anlamlı bir farklılık olduğu tespit edilmiştir. Bu sonuca göre yaş arttıkça boş zaman aktivitelerine katılım için zaman kavramı önemli hale gelirken, yaş arttıkça bilgi eksikliği de azalmaktadır.

Katılımcıların serbest zaman engelleri düzeylerine bakıldığında ise medeni durum değişkenine göre bilgi eksikliği, tesis ve zaman alt boyutları arasında anlamlı ilişki olduğu, diğer alt boyutlarda ise anlamlı farklılık olmadığı ortaya çıkmıştır.

Akburak tarafından yapılan beden eğitimi ve spor yüksekokulunda öğrenim gören öğrencilerin rekreasyon etkinliklerine katılımlarını engelleyen faktörlerin belirlenmesi araştırmasında medeni durum değişkeninde bilgi eksikliği ve tesis alt boyutlarında anlamlı farklılık olduğu saptanmıştır (2021: 36).

Dorul tarafından yapılan milli eğitime bağlı görev yapan öğretmenlerin rekreasyon etkinliklerine katılımlarının ve serbest zaman engellerinin incelenmesi(Antalya örneği) çalışmada medeni durum değişkeni ile serbest zaman engelleri alt boyutlarından bilgi eksikliği ve tesis alt boyutunda anlamlı farklılık olduğu belirlenmiştir (2017: 45).

Medeni durum değişkeni ile bilgi eksikliği ve tesis alt boyutları arasında ilişki incelendiğinde bekârlar yönünde artı bir durum olduğu söz konusudur. Zaman alt boyutu

arasındaki ilişki incelendiğinde ise evliler lehine sıra ortalamasının yüksek olduğu saptanmıştır.

Çocuk sayısı değişkenine göre katılımcıların boş zaman yönetimi düzeyine bakıldığında boş zaman tutumu alt boyutu arasında anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Çocuk sayısı ile diğer alt boyutlar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmamıştır. Çocuk sayısı ile diğer alt boyutlar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamıştır.

Gelir durumu değişkenine göre katılımcıların serbest zaman engelleri ve boş zaman yönetimi düzeyine bakıldığında bilgi eksikliği, arkadaş eksikliği, programlama alt boyutları arasında anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir ($P<0,05$).

Demirel ve diğerleri tarafından yapılan lise öğrencilerinde boş zaman yönetimi ve gelecek beklentisi ilişkisi çalışmasında araştırmaya katılan öğrencilerin aile gelir düzeyleri ile boş zaman yönetimleri arasında ki ilişki incelendiği zaman aile gelir düzeyleri ile boş zaman yönetimi alt boyutlarında anlamlı farklılık göstermediği belirlenmiştir (Demirel ve ark., 2019).

Öztan tarafından yılında lgbtli bireylerin serbest zaman düzeyleri, serbest zaman engelleri ve motivasyonlarının incelenmesi çalışmasında gelir durumu ile serbest zaman engelleri alt boyutları arasında istatistiksel anlamda anlamlı fark bulunamamıştır (2019: 43). Yapmış olduğumuz çalışmaya paralellik gösterdiği saptanmıştır.

Gelir durumu değişkenine göre katılımcıların serbest zaman engelleri ve serbest zaman yönetim düzeyine bakıldığında, gelir seviyesi yükseldikçe serbest zaman engelleri önündeki bilgi eksikliğinin azaldığı görülürken, gelir durumu arttıkça arkadaş eksikliği azalmaktadır.

Çalıştığı kurum değişkenine göre katılımcıların boş zaman yönetim düzeyine bakıldığında programlama alt boyutu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır. Programlama alt boyutu arasındaki ilişki incelendiğinde kendi işinde çalışanların lehine sıra ortalamasının yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Araştırma bulgularına göre kadın çalışanların boş zaman faaliyetlerine katılımında en çok fiziksel imkânların ve tesis olanaklarının yetersizliğinden etkilendiklerini gösterirken katılımcıların boş zamanlarını planlama ve hedef belirleme konusunda daha bilinçli olduklarını; ancak serbest zamana yönelik genel tutumlarının düşük düzeyde olduğunu ortaya koymaktadır. Kadınların toplumda karşı karşıya kaldıkları sorunların farklılık gösterdiğini ve bu farklılıkların boş zamanlarını değerlendirme biçimlerine de yansıdığını ortaya koymaktadır. Kadınların boş zaman etkinliklerine katılımında engelle karşılaştıkları; çoğu kadının, boş zamanlarını değerlendirme konusunda yeterli fırsata sahip olmadıklarına inandıkları tespit edilmiştir.

ÖNERİLER

Kadınlara yönelik boş zaman yönetimi ve rekreatif faaliyetler hakkında eğitim ve bilgilendirme programları düzenlenmelidir.

Çocuk sahibi kadınların rekreatif etkinliklere katılımını kolaylaştırmak için çocuk bakım hizmetleri ve oyun alanları yaygınlaştırılmalıdır.

Ailelerin birlikte katılabileceği rekreatif faaliyetlerin yaygınlaştırılması, hem kadınların serbest zaman kullanımını artıracak hem de aile içi bağları güçlendirecektir.

Teknolojik gelişmelerin (örneğin dijital rekreasyon imkânları) boş zaman yönetimine etkisi incelenerek, modern yaşamın getirdiği yeni fırsatlar değerlendirilebilir.

Kadınların toplumsal rollerinden kaynaklı boş zaman kısıtlamalarını azaltmak için iş-yaşam dengesi politikaları geliştirilmelidir.

KAYNAKÇA

Akburak, C. (2021). Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulunda Öğrenim Gören Öğrencilerin Rekreasyon Etkinliklerine Katılımlarını Engelleyen Faktörlerin Belirlenmesi. *Batman Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Rekreasyon Yönetimi Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi*.

Akgül, M. B., & Karaküçük, S. (2015). Boş Zaman Yönetimi Ölçeği: Geçerlilik ve Güvenirlik Çalışması. *International Journal of Human Sciences*, 12 (2), 1867-1880.

Alexandris, K., & Carroll, B. (1997). An Analysis of Leisure Constraints Based on Different Recreational Sport Participatio Levels: Results From a Study in Greece. *Leisure Sciences An Interdisciplinary Journal*, 19 (1), s. 1-15.

Avşar, B., & Öğrekçi, S. (2014). Tarihsel Süreçte Kadının Gelişimi ve Ekonomideki Rolü: Toplayıcı Kadından Günümüz Kadınına Dönüşüm. *SÜ Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi Cilt:17 Sayı:1/65-86*.

Aydoğan, F. (2019). *Medya Ve Serbest Zaman*. İstanbul: Der Yayınları.

Can, H. (2017). Çalışan Kadınlarda Zaman Yönetimi ve İş-Yaşam Dengesi: Bir Araştırma. *Kastamonu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Hizmet Tasarımı ve İşletmeciliği Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi*.

Ceyhun, S. (2008). Spor Tesislerinin Rekreatif Açıdan Kullanımı. *Kastamonu Education Journal*, 16 (1), s. 325-332.

Demirel, M., Çuhadar, A., Er, Y., & Serdar, E. (2019). Lise Öğrencilerinde Boş Zaman Yönetimi ve Gelecek Beklentisi İlişkisi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 12 (66).

Demirel, M., Demirel, D. H., & Serdar, E. (2017). Constraints and perceived freedom levels in the leisure of university students. *Journal of Human Sciences*, 14 (1).

Dorul, E. (2017). Milli Eğitime Bağlı Görev Yapan Öğretmenlerin Rekreasyon Etkinliklerine Katılımlarının ve Serbest Zaman Engellerinin İncelenmesi (Antalya Örneği). *Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Spor Yöneticiliği Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi*.

Emir, E. (2012). Rekratif Etkinliklere Katılımın Önündeki Engellerin Belirlenmesi: Üniversite Öğrencileri Örneği. *Karadeniz Teknik Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi*.

Gürbüz, B., Öncü, E., & Emir, E. (2020). Boş Zaman Engelleri Ölçeği: Kısa Formunun Yapı Geçerliliğinin Test Edilmesi. *Spor ve Performans Araştırmaları Dergisi*, 11 (2), :120-131.

Has, F. (2016). Sağlık Sektöründe Çalışanların Boş Zamanlarında Rekreasyon Etkinliklerine Katılımlarının Önündeki Engellerin Belirlenmesi (Osmaniye İli Örneği). *Gaziantep Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi*.

Henderson, K. A. (2009). *Expanding the meanings of leisure in a both/and world* (Cilt 31). *Loisir et Société / Society and Leisure*.

Karaküçük, S., & Gürbüz, B. (2007). *Rekreasyon Ve Kent(Li)Leşme*. Ankara: Gazi Kitabevi.

Karaküçük, S., & Gürbüz, B. (2006). The Reliability and validity of the Turkish version of "Leisure Constraints Questionnaire. Muğla, Turkey.

Karamustafaoğlu, O., Aydoğdu, Ü. R., & Bülbül, M. Ş. (2017). Akademik Araştırmalarda Araştırma Yöntemleri ile Örneklem İlişkisi:Doğrulayıcı Döküman Analiz Yöntemi. *Divle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi* (30), 556-565.

Özkan, S. (2018). Kamu Personelinin Serbest Zaman Etkinliklerine Katılımlarına Engel Teşkil Eden Faktörler ile Serbest Zaman Etkinliklerine Katılımı Kolaylaştıran Faktörlerin İncelenmesi. *Dumlupınar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi* .

Özcan, P. (2019). LGBTİ bireylerin Serbest Zaman Egzersiz Düzeyleri, Serbest Zaman Engelleri ve Motivasyonlarının İncelenmesi. *Akdeniz Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Hareket ve Antrenman Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi* .

Süzer, M. (2000). Üniversite Öğrencilerinin Boş Zamanlarını Değerlendirme Alışkanlıkları. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* (8), 123-133.

Wang, W.-C., Kao, C.-H., Huan, T.-C., & Wu, C.-C. (2011). *Free Time Management Contributes to Better Quality of Life: A Study of Undergraduate Students in Taiwan* (Cilt 13). Journal of Happiness Studies.